

ROMAN KAHRAMANLARI

22

Üç Aylık Edebiyat Dergisi ■ Nisan/Haziran 2015 ■ Fiyat 15 ₺

Yaşar Kemal

İstanbul Romanları

Gulyabani'de "Aldatanlar" ve "Aldananlar" Dünyası
Bir Tramvay Yolculuğu Kadar Yakın Olan Uzaklık
Fatih – Harbiye
Bıçak Sırtı Bir Roman: Sultan Hamid Düşerken
Sahnenin Dışındakiler yahut İşgal İstanbul'unun Romanı
Esir Şehrin İnsanları'nda Kentte Kadın ve Erkeğin Yeri
Orhan Kemal'in İstanbul'undan Çizgiler
Uzaktan seni Düşünürüm ve Seni Yazarım İstanbul
Demir Özlü'de Aidiyet Duygusu
Leyla Erbil'in Üç Başlı Ejderha'sında Mekân, Hakikat
ve İktidar Üçlemesi
Masumiyet Müzesi'nin Kadınsevmez Kenti İstanbul
Selim İleri'nin Mel'un Romanı

Okuma Gruplarından

Sahnelenen Roman Kahramanları

Kitap Yapraklarından Sahneye
Yol Alan Kahramanlar
Don Quijote ve Maceralarının
Dostları Tarafından Temsil Edildiği Bir Sahne
Uyarlaması Romandan Dramatik Metinlere
Uyarlanan Yapıtlarda Anlatıcının İşlevi
Tehlikeli Oyunlar/la Yaşayanlar
Romandan Operaya, Prévost'tan
Puccini'ye Manon Lescaut
Değirmen'den Sarıpınar 1914'e Karakterin Kaderi
Kazancakis ve Tiyatro...
Birey ile İktidarın Kısacasında Bir Genç Kadın
Modern Bir Monomit: Ağır Roman

Namık Kemal'in Kahramanları

İhsan Oktay Anar

A. Murat Özhan | Abdullah Uçman | Ali Gül | A. Ömer Erdoğan | Arif Özgen | Atilla Aktaş | Derya Şaşman
D. Pınar Gürbüzöğlü | Ebru Cırık | Eray Canberk | Feridun Andaç | Füsün A. Berke | Gökhan Reyhanoğulları
Gülçin Sahilli | Gülşah Atalay | H. İsmail Şiriner | Handan İnci | Hatice Yıldız Hülya Soyşekerci | İlkiz Kucur
İsmail Kekeç | Mahmut Şenol | Mavisu Kahya | Nükhet Eren | Oğuzhan Oğuz | Oya Tronscorff
Ozan Dizman | Özlem Belkis | Raşel Rakella Asal | Semih Çelenk | Semiramis Yağcıoğlu | Şebnem Arslan
Şefika G. Kamceç | Şengül Can | Şirvan Erciyes | Tuğçe Ayteş | Yeliz İştîmir | Yunus Emre Gümüş

Okuma Gruplarından

Ekin Yazın Dostları Ankara Öbeği

Mrs.Daloway* / İlkiz Kucur

Akşama vereceği parti hazırlıkları sırasında, evini süsleyeceği çiçekleri Mrs.Dalloway in kendisinin alacağını bildiren cümle ile başlar roman.

Yazar bu romanı ile ilgili olarak güncesinde şunları yazar: "Yaşamı ve ölümü vermek istiyorum, sağlıklı ve çılgınlığı; toplum düzenini eleştirmek istiyorum, işler halinde, en yoğun biçimde.(...)Benim en umut veren, en dik başlı kitaplarımdan biri olacağı kanıtlanan Saatler'le** sonsuzca boğuşup durmaktayım."

Kitapta yaklaşık on-on iki saatlik bir zaman diliminde yaşananları okuruz. Ancak bu zaman diliminde sürekli geçmişe dönüşler vardır. Yine yazarın güncesine dönersek: "Şiddetle okumayı ve yazmayı düşünüyorum. Tasarılarımı tamamlayacak zamanım yok. Saatler ve buluşum üzerine yığınla şey söylemeliyim. Roman kişilerin arkasından nasıl güzel mağaralar kazdığını; bence bu tam işaret etmek istediğim veriyor. Mizah, derinlik. Burada asıl düşündüğüm şey, mağaraları birbirine bağlamak, her birini anda verecek gün yüzüne çıkarmak."(Günce, s.88)

Clarissa Dalloway

Mrs.Dalloway ellisinde, yüksek sınıftan bir ev hanımıdır. Londra'yı ve bu kentte yaşamayı çok sever. Şehrin hareketliliği içinde olmaktan çok hoşlanır. Kocasına âşık değildir. Ancak onu beğenir, ona karşı sevecendir. Yine de onun yanında çok sıkıldığı anlar vardır. Odalarını ayırmışlardır. Sürekli sağlık sorunlarını bahane ederek cinsel açıdan ondan uzaklaşmıştır. Aslında o erkeklere karşı soğuktur ve

bir kadınla bir erkeğin tutkulu bir aşk yaşayacağına da inanmaz.

Clarissa, Mrs Dalloway olmadan önce çelişkiler içindedir. İnsanlarla kolay kaynaşamaz ancak onların iç dünyalarına dalebilir, hiç tanımadığı kişilere yakınlık duyar. İnsanların kendi yalnızlıklarına saygı duyulması gerektiğine inanır. Aynı anda hem kötümser olabilir hem de zindanı çiçekler ile süsleyelim diyecek kadar küçük şeylerden haz almayı bilir.

Sally Seton

Clarissa'nın hayatı boyunca tek tutkulu aşkı, bir erkek değil Sally'dir. Sally Clarissa'nın gençlik yıllarından en yakın arkadaşısıdır. Clarissa'nın aksine kurallara boyun eğmez. Geleneklere aldırılmaz. Sigara ve puro içer. Geceleri gölde sandal ile gezer. Koridorda banyodan çıkıp çırpıplak unuttuğu bir şeyi almak için koşar. Sosyalist düşünceleri vardır. Özel mülkiyete karşıdır. Kadınların özgürlüğünü savunur. Clarissa ile saatler boyu oturup sohbet eden bu kız, ailenin yaşlıları tarafından çok sevilmez. "Özel mülkiyeti hepten ortadan kaldıracak bir dernek kuracaklardı, bir mektup bile yazmışlardı ama postalamamışlardı. Sally'nin kafasından çıkıyordu elbet, çok geçmeden kendisi de kapılıvermişti."(s.37)

Virginia Woolf'un bu romanının otobiyografik olmadığı söylene de Mrs.Dalloway de yazarın kendi yaşamından pek çok izler taşıdığını düşünebiliriz. Septimus karakterinin yaşadığı ruhsal rahatsızlıklar ve intihar olgusunu ele aldığımızda, Virginia Woolf

* Virginia Woolf, Mrs.Dalloway, Çev: Tomris Uyar Birikim Yay.

** Kitabına önceleri "Saatler" adını vermeyi düşünmüştü.

'un izlerini görebiliriz. Aslında Mina Urgan'ın belirttiği gibi kitabın ilk planında Clarissa'nın intiharını yazmak istemiş ancak sonradan vazgeçmiştir.

Mrs.Dalloway in cinsel tercihi de yazarın ortak olduğu bir başka noktadır. Kocasını ile aralarında sa-

dece dostluk ve güven ilişkisi vardır. Tıpkı yazarın olduğu gibi. Mrs.Dalloway'de kendi anlayışına en uygun bilinç akışı tekniğini uygulayan yazar aynı zamanda belki de kendi yaşamından notları serpiştirdiği bir romanla okuru tanıştırmıştır. ■

Şanssız Bir Aydın Kadın: Handan / Yeliz İşitmir

Halide Edip Adivar için Nesrin Tağızade Karaca şöyle der; "Yazarın medeni cesareti, hür iradeli şahsiyeti eserlerine de yansımıştır"(s.151). Handan da, Halide Edip'in bu özelliğinden nasibini hayli almış bir kadın kahramandır. Roman, mektup tekniğiyle yazılmış ve farklı ağızlardan 66 mektup barındıran bir eserdir. Başkahraman Handan ve diğer karakterler, farklı pencerelerden, bazen kendi ağızlarından, bazen düşmanca ve bazen fazlaca savunuldukları insanlar tarafından anlatılır. Böylece okurun daha çok seçeneğe sahip olduğu bir eser yaratılmaya çalışılmıştır.

Roman, istibdat döneminde yaşanmış bir aşk hikâyesidir. Refik Cemal'in, Neriman'la (Handan'ın teyzesinin kızı) evleneceğini arkadaşı Server'e anlattığı bir mektupla başlar. Olaylar gelişirken, Handan'ı öve öve bitiremeyen karısı ve onun kendisi Londra'dayken gönderdiği mektuplar sayesinde de Hüsnü Paşa'yla evlenmeden önce tanıştığı ve âşık olduğu Nazım adlı "vatansever" karakteri, onun Handan'la olan öğretmenlik ilişkisini, Hüsnü Paşa'yla olan evliliğine dair detayları buluruz. Hikâye ilerlerken Handan ve Hüsnü Paşa'nın arası oldukça bozulur. Kendisine karşı yalnızca kadın olarak değer verildiğini bildiği evliliği, Hüsnü Paşa'nın metresleriyle birlikte daha fazla vakit geçirmesiyle, evini ve Handan'ı uzun bir süre terk etmesiyle Handan hastalanır. Bu arada Refik Cemal ve Neriman da Handan gibi yurt dışında yaşamaya başlamıştır. Bu hastalık sürecinde Handan'ın yanında yalnızca onlar vardır. Uzun süren hastalıkta, hafızasını kaybeden Handan, onun eşliğiyle gittiği hava değişimi ziyaretinde Refik Cemal'e âşık olur. Refik Cemal de uzun zamandır aynı duyguları hissetmektedir. Ancak Handan hava değişimi sürecinde iyileşip, çok sevdiği

Neriman'ın kocasına âşık olduğunu anlayınca, yeni ve daha ağır bir hastalık süreci geçirerek ölür.

Nazım ve Handan

Nazım ve Handan, başta tamamen hoca- öğrenci ilişkisiyle birbirlerinin yanındadırlar. Nazım'ın rejimi değiştirmeye yönelik bir takım düşünceleri vardır ve Handan'la konuşurken onun da kültür ve bilgi düzeyiyle tam olarak öngöremese de aynı şeyi istediğini fark eder. Bu süreçte Handan Nazım'a âşık olur, ancak Nazım'ın kararlı ve ciddi duruşu, onu yalnız bir öğrenci olarak gördüğü izlenimi yüzünden elinden bir şey gelmemektedir.

Eğitim süreci bitmek üzereyken, Nazım Handan'a evlenme teklif eder. Fakat bu teklifi, "maksadını gerçekleştirirken yanında bir yoldaş aradığı" gerekçesiyle yapması, Handan'ın gururuna dokunur. Nazım'ı reddeder. Hüsnü Paşa'yla evlenir ve Nazım siyasi nedenlerle girdiği hapse, bu haberi duyunca intihar eder. Handan, Nazım'ın ona âşık olduğunu, yalnızca intihardan önce yazdığı mektupta öğrenebilir.

Hüsnü Paşa ve Handan

Handan'la Hüsnü Paşa'nın ilişkisi, çok inişli çıkışlı ve mutsuzluk doludur. Refik Cemal onlarla ilk karşılaştığında sarmaş dolaş bir çift, diğer karşılaşmada toplum içinde kavga eden bir çift ve sonra yine başka başka çiftler görür. Çünkü Hüsnü Paşa için Handan yalnızca bir kadındır. Onun bilgi birikimi, güçlü duruşu, çevresindeki saygınlığı Hüsnü Paşa için bir şey ifade etmez. Handan, yedi yıl boyunca sakin -ya da en azından sabırlı- bir şekilde Hüsnü Paşa'yla evli kalır. Aile içi şiddete, aldatılmaya, aşağılanmaya göz yumması

ve ancak kocası onu gayri resmi olarak terk ettiğinde hastalanması da sanki kadınlığını, dünyadaki yerini bu adamda aramış ve onun acı veren varlığını bile yokluğuna tercih etmiş bir görüntü oluşturmaktadır.

Refik Cemal ve Handan

Refik Cemal, Neriman'la görüştüğü ilk akşamdan itibaren, sürekli Handan ismiyle karşılaşır ve sanki bize bu buluşmayla ilgili bir ipucu verilmeye çalışılır. Refik Cemal henüz tanımadığı bir dönemde bile mektuplaştığı Server'e onu savunma ihtiyacı duyar. Karısı Neriman da sürekli Handan'dan bahsedip, onunla Refik Cemal'in ne kadar iyi anlaşacağını belirtmekte bir sakınca görmez. Karşılaşma anlarından itibaren, Refik Cemal'deki bocalama hissedilmeye başlar. Ancak o, şefkatli, itaatkâr, sakin yaradılışlı güzel karısıyla sanki bir zıtlık yaratılmışçasına güzel olmayan, zekâsıyla ön plana çıkmış Handan'ı, bilinçsizce sürekli Server'e karşılaştırmaktan başka bir şey yapamaz.

Roman boyunca, gerek Neriman'ın gerek Hüsnü Paşa'nın tutumu karşılaştırılarak aslında oldukça iyi bir çift olabilecekleri bize hissettirilen Refik Cemal ve Handan'ın buluşabilmesi için, Handan'ın kocasının ortadan kaybolması, Neriman'ın ikinci çocuğunu doğurduğu bir döneme girip halsizleşmesi, Handan'ın ise hafızasını tamamen kaybetmesi gerekir. Yazar, yaşadığı toplum ve bulunduğu konum nedeniyle, yaşanacak şeyi yalnızca bilinçdışı bir ortamda gerçekleştirebilir kılmıştır.

Handan için, otobiyografik bir eser olduğu iddi-

ası hep var olmuştur. Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın romandaki bazı Nazım-Handan sahnelerini bizzat yaşadığını iddia etmesi ve yine onun edebiyat ve felsefe hocalığı olması bunlardan birisidir. İlk eşinden bir kadınla daha evlenmek istediğini söylemesi üzerine boşanması da Hüsnü Paşa'yı aklı getirmektedir. Bunlar ve yine yakın benzerlik öğeleri nedeniyle pek çok kaynakta da, *Handan* otobiyografik eserler başlığı altında in-

celenmektedir. Fakat Halide Edip Mustafa Baydar'la yaptığı bir konuşmada iddiaları yersiz kılan şu yanıtı verir: "Hiçbiri kendim değildir. Fakat her kadın karakterde bütün kadınlarda az çok bulunan bir hususiyet olabilir. Erkek veya kadın bütün insanlarda müşterek vasıflar vardır. Sadece kendi hislerini ele alarak yazan romancı, maskeli otobiyografi yazıyor demektir." (s.9)

Psikolojik-sosyolojik bir eser olan *Handan*'da, Halide Edip, kadının ve bilginin ne kadar birbirine zıt nesneler olarak yorumlandığını anlatır. Kendini gerçekleştirme çabasında bile bir şeylerin arkasına saklanmak, hoca olarak uç bir adamla tanışmak ya da cinsiyetini yaşatabilecek kadar güçlü olan erkeklerle evlenmek gibi zorunluluklara boğduğu hayatını, kendisini oluşturmaya çalışırken yok etmiş bir buhranlı kadın olarak yorumlamak mümkündür. Fakat Handan, bilgiye ve aydınlığa aç bir kadın olarak, hayata tüm varlığıyla tutunmaya çalışmış, kısa ömründe uzun acılar çekmiş ve hayatı için buna cesaret edememişse de, hikâyesinin başkahramanı olmuş talihsiz bir kadındır. ■

Kaynakça

- Adivar, Halide Edip. *Handan*. İstanbul: Can Yay., 2014.
Baydar, Mustafa. *Edebiyatçılarımız Ne Diyor*. İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi, 1960.
Kaplan, Mehmet. *Edebiyatımızın İçinden*. İstanbul: Der-gah Yayınları, 1978.
Karaca, Nesrin Tağızade. *Edebiyatımızın Kadın Kalemli*. Ankara: Vadi Yayınları, 2006.